

Till regeringen

Stockholm 2014-01-04

Ert dnr: L2013/2767/LD

Synpunkter på Förstudie om ett nationellt skogsprogram för Sverige – Förslag och ställningstaganden (Skogsstyrelsen, Meddelande 5/2013)

Skogsstyrelsen föreslår att regeringen ska påbörja ett arbete med ett nationellt skogsprogram. Arbetet bör, enligt myndigheten, ledas direkt från regeringskansliet. Syftet ska bl.a. vara att mildra de hårda motsättningar som man anser präglar den skogspolitiska debatten.

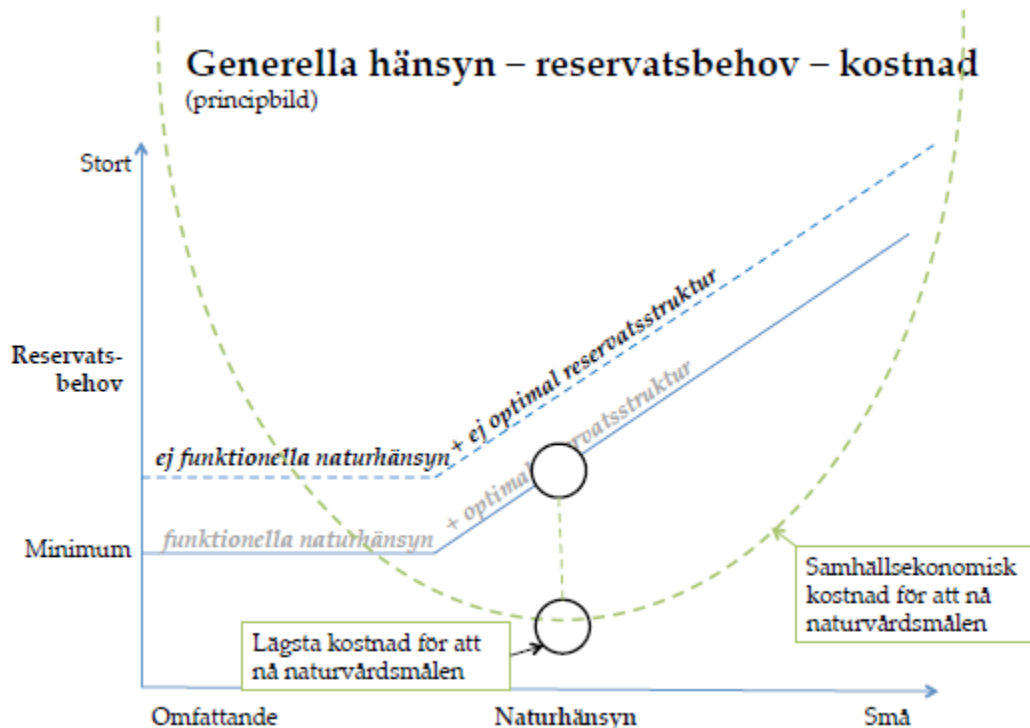
Den svenska skogspolitiken ska enligt skogsvårdslagens portalparagraf vila på två jämställda ben som innebär att skogen ska ge *”en god avkastning samtidigt som den biologiska mångfalden behålls”*.

Beträffande avkastningsmålet måste man konstatera att målpuffyllelsen är imponerande. Skogstillväxten har aldrig varit större. Trots kraftigt ökade avverkningar växer virkesförrådet i den svenska skogen kontinuerligt.

När det gäller målet att behålla den biologiska mångfalden finns motstridiga tendenser. Naturhänsynen i det vardagliga skogsbruket är sannolikt bättre än det tillstånd som rådde under 1970 och -80-talen, men trots stora avsättningar i reservat krymper de facto arealen naturskog.

För att uppfylla de politiskt antagna målen för skogslandskapets biologiska mångfald måste, som en tumregel minst 20 procent av de ursprungliga skogsmiljöerna inom respektive växtgeografisk region bevaras alternativt återskapas.¹ Förutsatt att man i det reguljära skogsbruket tar tillräckligt stora och relevanta naturhänsyn och förutsatt att den areal som skyddas undan skogsbruk är representativ och väl sammanlänkad i fungerande biologisk infrastruktur, kan behovet av att helt undanta större arealer från skogsbruk, beroende på växtregion, begränsas till 8–16 procent av den produktiva skogsarealen. Med sämre generella hänsyn eller om den skyddade arealen har bristande representativitet och/eller inte är funktionellt sammanlänkad ökar den areal som helt måste undantas från skogsbruk. Vilken strategi man bestämmer sig för att utnyttja för att klara skogspolitikens bägge mål har dramatiska effekter på den samhällsekonomiska kostnaden för att nå målen – och därmed indirekt för förutsättningarna för att överhuvudtaget förverkliga målet om att behålla den biologiska mångfalden (se illustration nedan).

¹ Per Angelstam m.fl. 2010. Landskapsansats för bevarande av skoglig biologisk mångfald – en uppföljning av 1997 års regionala bristanalys, och om behovet av samverkan mellan aktörer. Skogsstyrelsen rapport 4/2010

Någon strategi för hur målet för den biologiska mångfalden i landskapet långsiktigt på ett kostnadseffektivt sätt ska kunna nås finns inte. Snarare har ett antal beslut under senare år påtagligt försämrat möjligheterna att nå målen. Ett provocerande och graverande exempel är den förändring av expropriationslagen som började gälla 1 augusti 2010 (för övrigt 1,5 månad innan de allmänna valen samma år) och som innebär att kostnaderna för reservatsbildning i princip över en natt steg med 25 procent.

Samtidigt förändras kraven och förutsättningarna för skogsbruket löpande. Efterfrågan på papper tenderar att sjunka. Istället växer efterfrågan på ved för energiändamål, men också intresset för att utnyttja skogslandskapet för vindkraft. Klimatpolitiken ställer nya krav på skogen att fungera som kolsänka samtidigt som inträffade och förväntade klimatförändringar är på väg att förändra förutsättningarna både för virkesproduktionen och omsorgen om den biologiska mångfalden.

Nuvarande lagstiftning är uppenbart oförmögen att hantera utmaningarna. Den idé om ett nationellt skogsprogram som Skogsstyrelsen, på regeringens initiativ, förordar skulle kunna bidra konstruktivt, men för detta krävs att programmet leder till ett antal fundamentala förändringar av skogspolitiken där kärnan måste vara att göra det ekonomiskt intressant för landets skogsägare att medverka till att skogspolitiken mål uppfylls. Det måste löna sig för enskilda skogsägare och för näringen att anpassa sin verksamhet på ett sådant sätt att behovet av naturreservat för att klara den biologiska mångfalden minimeras.

En avgörande fråga som måste vara central i programarbetet är därför att göra upp med den orättvisa, osunda principen som brukar sammanfattas som "frihet under ansvar" och som utgör den ideologiska basen för det i princip laglösa tillstånd som råder när det gäller naturvärdena i skogslandskapet. Som framgår av den bifogade rapporten "Minimera reservatsarealen" innehåller nuvarande skogspolitik i princip inga som helst incitament för skogsägare att medverka till att skogspolitiken mål om biologisk mångfald uppnås.

Magnus Nilsson

Produktion

Så länge naturhänsyn är ekonomiskt lönsamt för skogsägaren är problemet givetvis litet. I den mån markägaren varken vinner eller förlorar ekonomiskt på naturhänsyn går problemen rimligen att hantera med utbildning och attitydskapande. Den reella utmaningen gäller dock naturligtvis de hänsyn som innebär en konflikt mellan ekonomisk avkastning för markägaren och skyddet för den biologiska mångfalden. I sådana lägen ger principen "frihet under ansvar" och frånvaron av såväl positiva som negativa incitament systematiska fördelar för de skogsägare som struntar i sitt miljöansvar och samtidigt systematiska nackdelar för de skogsägare som tar sitt miljöansvar. Att denna politik misslyckas kan knappast förvåna någon - mot bakgrund av den orättfärdiga och orättvisa grund nuvarande skogspolitik vilar på är det snarast förvånande att läget i skogen inte är ännu värre.

I "Minimera reservatsarealen" skisseras en väg ur låsningarna, byggd på nya, tydliga incitament som gör det lönsamt och ekonomiskt intressant både för den enskilde brukaren och för branschen som helhet att medverka till att skogspolitikens mål nås.

Förslagen i rapporten gör inte anspråk på att vara den enda möjliga vägen framåt, huvudbudskapet är istället att politiken måste fokusera på incitamenten för att kunna lyckas.

För att arbetet med ett nationellt skogsprogram på allvar ska kunna främja skogspolitikens måluppfyllelse är det mot denna bakgrund avgörande att fokus läggs på den första punkten i det ramverk för programarbetet som Skogsstyrelsen skisserar på sid. 12, dvs. att arbetet tillåts vara politikutvecklande. Nuvarande problem med måluppfyllelse har väldigt lite att göra med kunskap och attityder utan är ett resultat av rationella reaktioner på de incitament skogsnäringen möter.

Magnus Nilsson

Magnus Nilsson
c/o Context, Kungsgatan 84, SE-112 27 Stockholm
Tel: +46-(0)8-545 512 69, 545 512 60
Mob: +46-(0)708-99 66 88
E-post: magnus@nilssonproduktion.se
Hemsida: www.nilssonproduktion.se, www.context.nu

Bilaga:

"Minimera reservatsarealen! Om kostnadseffektiva vägar att nå miljömålet i skogen", Arena idé 2013